

EXTRATERRITORIALITAT

[Mecanismes de control davant
la vulneració dels Drets per
empreses transnacionals]

MÓNICA VARGAS,

SOCIÒLOGA I ANTROPÒLOGA. INVESTIGADORA DE L'OBSERVATORI DEL DEUTE EN LA GLOBALITZACIÓ
(WWW.ODG.CAT). (@MONICAVARCOLL). ABRIL 2015.

PER QUÈ ÉS IMPORTANT LA REFLEXIÓ SOBRE L'EXTRATERRITORIALITAT EN EL RESPECTE DELS DRETS HUMANS?

Malgrat el reconeixement de la universalitat dels Drets Humans, així com de la participació de la gran majoria dels països en el Sistema Internacional dels Drets Humans, els Estats tendeixen a limitar la seva responsabilitat a l'interior de les seves pròpies fronteres, la qual cosa implica un buit en la protecció real dels Drets a nivell internacional. Aquest fenomen resulta extrapolable al conjunt de Drets Econòmics, Socials i Culturals (DESC). Per la seva banda, les empreses transnacionals, en tant que actors clau en el procés de globalització, estan essent assenyalades de manera creixent per la violació sistemàtica dels Drets Humans. Existeixen milers de Tractats de Protecció de les Inversions a nivell global que estableixen marcs jurídics vinculants a favor de les empreses, però no existeixen instruments que obliguin a les transnacionals a respectar els DESC i el medi ambient. A la vegada, en les polítiques d'acció exterior dels Estats,

s'assumeix una promoció activa de la internacionalització de les empreses. No obstant, aquesta promoció no s'acompanya de mecanismes de control suficients, que permetin assegurar el compliment dels DESC i prevenir la seva violació (Ortega 2007). A nivell de l'Estat Espanyol, aquest àmbit va ser tractat per exemple per Ortega (2007).

En aquest document exposem algunes eines i marcs jurídics a nivell internacional, europeu, de l'Estat Espanyol i català que podrien ser útils a l'hora d'avançar en un major control públic dels actors privats a nivell extraterritorial.

OBLIGACIONS EXTRATERRITORIALS DELS ESTATS

Explorant el nivell internacional: Els Principis de Maastricht

El 2011, després d'una dècada d'investigacions, un grup d'experts/es en dret internacional i drets hu-

mans, agrupats en el Consorci sobre les Obligacions Extraterritorials (**ETO Consortium**), va consensuar els **Principis de Maastricht (PM)** sobre les Obligacions Extraterritorials dels Estats en l'àrea dels Drets Econòmics, Socials i Culturals (DESC). Els àmbits detectats pel Consorci com a més preocupants en la protecció dels DESC són: el control i regulació de l'actuació de les empreses transnacionals; l'actuació de les Institucions Financeres Internacionals (IFIs); i els tractats, acords i convenis comercials i de protecció de les inversions. Els Principis se sustenten en el **sistema internacional dels Drets Humans**, que inclou: la Carta de les Nacions Unides, la Declaració Universal dels Drets Humans, el Pacte Internacional de Drets Econòmics, Socials i Culturals, la Convenció Internacional sobre l'Eliminació de totes les formes de Discriminació Racial, la Convenció sobre els Drets de l'Infant, la Convenció Internacional sobre la Protecció dels Drets de Tots els Treballadors Migratoris i els seus Familiars, i el Pacte Internacional dels Drets Civils i Polítics, entre altres, a més d'un gran nombre d'instruments regionals. A partir d'aquest sistema, els PM busquen aclarir el contingut de les obligacions extraterritorials dels Estats de realitzar els drets econòmics, socials i culturals. D'acord amb els Principis, cada Estat té l'obligació de realitzar els DESC de totes les persones en el seu territori, però a més, **té obligacions extraterritorials** en el respecte, protecció i compliment d'aquests drets⁴.

Protesta per la massacre dels treballadors a Marikana (Àfrica del Sud), a la mina de l'empresa britànica Lonmin (Font: Campanya Global per Desmantellar el poder de les Transnacionals).

Protesta per la massacre dels treballadors a Marikana (Àfrica del Sud), a la mina de l'empresa britànica Lonmin (Font: Campanya Global per Desmantellar el poder de les Transnacionals).

Aquestes obligacions extraterritorials consisteixen en:

- Les accions o omissions d'un Estat, dutes a terme dins o fora del seu propi territori, que **afectin el gaudi dels Drets Humans fora del seu territori**
- Obligacions de caràcter global, establertes per la Carta de l'ONU, que requereixen l'adopció de mesures de forma separada i coordinada mitjançant la cooperació internacional, per realitzar els Drets Humans de forma universal.

Cal ressaltar que en l'abast de la jurisdicció de les obligacions extraterritorials, els PM es refereixen a les situacions en les quals l'Estat, actuant de forma separada o conjunta, a través del poder executiu, legislatiu

² Cal destacar que en l'equip d'investigació hi havia antics/gues relators/es especials del Consell de Drets Humans de l'Organització de les Nacions Unides (ONU).

³ Entre els antecedents dels Principis de Maastricht hi ha els Principis de Limburg sobre l'Aplicació del Pacte Internacional de Drets Econòmics, socials i Culturals (1986) i les Directrius de Maastricht sobre Violacions als DESC (1997). Vegis: [aquest enllaç](#)

⁴ Vegis també la [Declaració de Viena+20](#)

o judicial, pot exercir una influència decisiva o adoptar mesures per realitzar els DESC **extraterritorialment**, de conformitat amb el Dret Internacional.

Pel que fa a la **relació entre l'Estat i els actors privats**, els PM apunten l'"**obligació de protegir**", que implica l'obligació dels Estats de regular (adoptar totes les mesures necessàries, incloent-hi els mitjans diplomàtics), **per assegurar que aquests actors no anul·lin ni menyscabin el gaudi dels DESC**. Aquesta obligació s'aplica, particularment, en els següents casos:

- **L'actor no estatal té la nacionalitat de l'Estat en qüestió**
- **L'empresa, la companyia matriu o la societat que exerceix el control**, té el seu centre d'activitat, està registrada o domiciliada, o té la seva seu principal de negocis, desenvolupant activitats comercials substancials, a l'Estat en qüestió⁵.
- **Quan la conducta que viola els DESC constitueix una violació d'una norma imperativa en el Dret Internacional**. En aquest cas els Estats han d'exercir la jurisdicció universal sobre els responsables o transferir-los legalment a la jurisdicció adequada.

Per altra banda, els PM apunten que els Estats que estan en condicions d'exercir una influència sobre la conducta dels actors no estatals (com mitjançant el sistema de contractació pública o la diplomàcia internacional), han d'actuar de conformitat amb el Sistema Internacional dels Drets Humans. Així mateix, els Es-

tats tenen l'obligació de cooperar per assegurar que els actors no estatals no menyscabin el gaudi dels DESC, prenent fins i tot mesures de prevenció, de rendiment de comptes i garanties. Dins els PM s'inclouen l'obligació d'utilitzar i cooperar amb mecanismes de denúncies interestatals, incloent-hi mecanismes de Drets humans, **per garantir reparacions** per qualsevol violació d'una obligació extraterritorial relativa als DESC. Els Estats poden, per tant, sol·licitar reparacions per als individus afectats, com a beneficiaris sota els tractats sobre DESC. Així mateix, s'observa que els Estats tenen l'obligació de cooperar amb mecanismes internacionals i regionals de Drets Humans, incloent-hi l'exàmen periòdic d'informes, investigacions dutes a terme per mecanismes del Consell de Drets Humans de l'ONU, i altres mitjans de monitoratge en matèria de l'implementació de les obligacions extraterritorials de respecte dels DESC⁶.

RESPONSABILITAT EXTERIOR I DRETS HUMANS A LA UNIÓ EUROPEA

A l'àmbit europeu s'han multiplicat les iniciatives vinculades amb les normes voluntàries (no vinculants), particularment la responsabilitat social corporativa (RSC). En aquest sentit destaquen: aquella integrada en el Llibre Verd (2001), la Comunicació sobre RSC de juliol de 2002 en relació a la contribució empresarial al desenvolupament sostenible, la Comunicació de març de 2006 per "Posar en pràctica l'associació per al creixement i l'ocupació: fer d'Europa un pol d'excel·lència de la res-

⁵ D'acord amb Pigrau (2015), els criteris més utilitzats per determinar el domicili d'una empresa, estipulats per la International Legal Association (ILA) a: "Sofia Guidelines on Best Practices for International Civil Litigation for Human Rights Violations" (Sofia, 2012), són:

- El lloc on té la seva seu o on està vigent la legislació sota la qual es va crear l'empresa.
- El lloc on té la seva administració central.
- El lloc on l'empresa té les seves principals activitats comercials.

⁶ Actualment, els treballs del Consorci sobre les Obligacions Extraterritorials consisteixen en l'exploració de l'aplicació dels Principis de Maastricht en àmbits com: la regulació financera, la corrupció, el comerç, les inversions i la propietat intel·lectual, les indústries extractives, l'acaparament de terres, les transnacionals, el canvi climàtic, el Dret a l'Alimentació, les IFIs, i altres.

ponsabilitat social de les empreses". No obstant, fins i tot el Parlament Europeu ha observat l'insuficiència d'aquestes iniciatives. Així, per exemple, la Resolució de 13 de març de 2007 considera que el debat de la UE en matèria de RSC "ha de passar dels processos als resultats, mitjançant alguna contribució mesurable i transparent de les empreses contra l'exclusió social i la degradació ambiental a Europa i a tot el món". A la vegada, el Parlament va demanar que la Comissió garantís que les transnacionals "amb seu a la UE i amb unitats de producció a tercers països (...) compleixin les normes fonamentals de l'Organització Internacional del Treball, així com els convenis socials i mediambientals" (Pigrau 2015).

Ara bé, si explorem eines amb un major valor vinculant, particularment l'acció exterior en l'àmbit de la Unió Europea, hem de recordar que en el Tractat de Lisboa, els Estats no cedeixen la seva sobirania en termes de la política exterior. En aquest sentit, el poder de la Unió és relatiu i el propi Tribunal de Justícia de la Unió Europea no té jurisdicció sobre la política exterior. No obstant, existeixen algunes pistes que poden ser útils pel que fa a la responsabilitat exterior de tot actor que estigui vinculat amb la Unió. Aquest és el cas de l'**Article 21 del Tractat de Lisboa**. Estipula, en particular que l'acció exterior de la Unió ha de regir-se per principis com: la democràcia, el respecte de la llei, la universalitat i indivisibilitat dels Drets Humans, les llibertats fonamentals, el respecte de la dignitat humana, l'equitat i la solidaritat i el respecte dels Principis de la Carta de les Nacions Unides i la Llei Internacional. Així mateix, es refereix que la Unió ha de respectar aquests principis en el desenvolupament i implementació de les diferents àrees de la seva acció exterior, així com en tots els aspectes externs de les seves polítiques. Més encara, la Unió ha d'assegurar-se de la coherència entre els diferents àmbits de la seva acció exterior, i entre aquests i la resta de les seves polítiques. De manera

que el Consell i la Comissió, comptant amb el recolzament de l'Alt Representant de la Unió per als Afers Exteriors i la Política de Seguretat, ha de vetllar per aquesta coherència.

En entrar en vigor el Tractat de Lisboa, el reglament aplicable a un actor clau que actua amb mandat públic en el recolzament a la internacionalització de les empreses, les Agències de Crèdit a l'Exportació (ACE), es va referir directament a l'Article 21 i es va establir l'exigència als Estats membres (i a les seves respectives ACE), de complir amb les disposicions generals de la Unió Europea en l'àmbit de l'acció exterior (Ecawatch 2013). Per això, la Xarxa Internacional de Seguiment de les Agència de Crèdit a l'Exportació, **Ecawatch** va encarregar al bufet Böhler un estudi sobre les possibilitats d'aplicació de l'Article 21. Considerarem breument els seus resultats perquè són pertinents en aquesta reflexió. Samkalden (2013) ens recorda que la política exterior de la UE s'integra en la Política Comuna Exterior i de Seguretat (CFSP per les seves sigles en anglès). No obstant, els principis estipulats en l'Article 21 no s'apliquen únicament en aquest pilar. En efecte, un altre article del Tractat de Lisboa, el 205, es refereix a l'Article 21 i estableix que el seu àmbit d'aplicació s'ubica en l'acció de la UE a nivell internacional, i l'integra en un altre apartat de la legislació comunitària, aquell del Tractat sobre el Funcionament de la Unió Europea (TFEU per les seves sigles en anglès). Això implica que l'Article 21 s'aplica al conjunt de l'acció exterior europea. La gran diferència de la seva aplicació en el marc CFSP i/o TFEU s'ubica en què el Tribunal de Justícia sí que té jurisdicció en aquest últim. De forma tal, que l'Article presenta debilitats al mateix temps que aspectes positius. En referir-se a la Unió Europea directament, i no als Estats de forma específica, ofereix poques oportunitats per obligar a l'aplicació dels principis que estipula en l'acció externa dels Estats membres o de les seves institucions de forma individual. La seva capacitat coercitiva és bastant reduïda, ja que permet actuar

quan comprova que una acció d'alguna institució de la Unió o d'un Estat membre, es basa en el Tractat sobre el Funcionament de la Unió Europea i es contrària a l'Article 21. No obstant, l'Article pot ser útil a l'hora d'influir sobre les polítiques comunitàries en si, la qual cosa pot permetre, de forma indirecta, incidir sobre actors públics però també privats.

Un altre mecanisme dins el sistema europeu que pot ser avaluat per incidir en l'acció exterior és la **Carta Europea de Drets Fonamentals**. Es tracta d'una eina relativament nova donat que va entrar definitivament en vigor el desembre de 2009, conjuntament amb el Tractat de Lisboa. Rescatarem aquí les conclusions de Samkalden (2013) al respecte. Observa que encara existeix certa indeterminació en el seu radi d'acció. El que queda clar és que s'aplica a la Unió i a les seves institucions, cosos, oficines i agències tant a nivell intern com extern. S'aplica així mateix als Estats membre (Article 51 de la Carta), però únicament quan aquests implementen la llei de la Unió. Abans que la Carta fos legalment vinculant, el Tribunal de Justícia de la Unió Europea havia ja acceptat que els Drets Humans formaven part dels Principis Generals de la Llei. Per tant, un Estat membre ha de complir amb la Carta Europea de Drets Fonamentals no únicament en les àrees en les quals ha d'implementar el sistema legal europeu. Està també subjecte a la Carta quan executa una Regulació, directiva o decisió de la Unió, així com en els acords internacionals firmats per la Unió. Pel que fa als actors privats, la Carta no s'aplica de forma automàtica. No obstant, Samkalden (2013) ens recorda que la Convenció Europea de Drets Humans estipula l'"aplicació horitzontal" d'alguns drets humans considerats com a fonamentals. I en l'Article 52 de la Carta, es menciona que l'avast d'aquesta ha de ser el mateix que el de la Convenció. Per tant, existeix algun marge d'acció

que pot ser avaluat, però cas per cas. De forma tal, que la Carta pugui ser útil a l'hora d'influir sobre algun àmbit de la Política Exterior europea.

RESPONSABILITAT EXTERIOR POLÍTIQUES A L'ESTAT ESPANYOL

L'extraterritorialitat de les polítiques espanyoles va quedar plasmada el 2014 en la Llei d'Acció i del Servei Exterior de l'Estat, que pretén respondre a cinc exigències⁷: promoure els valors i interessos de l'Estat espanyol per enfortir la presència i imatge a nivell internacional, així com l'expansió del capital privat espanyol i atraure inversions; articular-se amb la política exterior de la Unió Europea; coordinar-se amb la "Comunitat Iberoamericana de Nacions" degut a l'"afinitat cultural i lingüística"; i garantir la protecció dels ciutadans/es espanyols/es, així com donar suport a les empreses privades espanyoles a l'exterior. A la vegada, la política exterior afirma inspirar-se de principis com el respecte de la dignitat humana, la llibertat, l'Estat de Dret, així com defensar els principis de la Carta de les Nacions Unides. A la vegada, la Llei estipula que l'Acció exterior en matèria de Drets Humans ha de promoure el compliment de les Directrius de drets humans de la Unió Europea⁸. A pesar d'això, a la Llei no hi figuren mecanismes que permetin assegurar de forma vinculant el respecte dels Drets Humans o dels DESC en l'acció exterior del govern espanyol. A la vegada, si bé s'afirma la intenció de promoure la internacionalització de les empreses privades espanyoles en sectors com el turisme, l'energia, la construcció i les infraestructures, no s'estipulen mecanismes de vigilància i monitorització del respecte dels Drets Humans per part d'aquestes empreses. Al respecte, l'Estratègia d'Acció Exterior (MAEC 2015, 77) es manté en la línia voluntària de la Responsabilitat Social Corporativa.

⁷ Vegis: [aquest enllaç](#)

⁸ Es poden consultar les directrius en [aquest enllaç](#)..

Per altra banda, si bé l'Estratègia d'Acció Exterior es refereix al principi de Coherència de Polítiques per al Desenvolupament, no estableix mecanismes que permetin fer efectiu aquest principi en espais particularment delicats en termes de la protecció del medi ambient i del respecte dels DESC. Al respecte, en un recent treball sobre el model energètic espanyol i els seus impactes a l'exterior, Barbero i Llistar (2014) conclouen que es concep el model únicament en la seva dimensió domèstica, que obvia la complexitat i la dimensió de conflicte present als països dels quals l'Estat espanyol importa energia. Així, contràriament a altres Estats com el Regne Unit, no existeix un diagnòstic oficial sobre els impactes socioambientals en països tercers generats per aquest model. De forma tal, que "els valors, els instruments i les capacitats presents en el Govern espanyol en matèria de CPD aplicada a la governança energètica brillen per la seva total absència" (Barbero i Llistar 2014, 42)⁹.

No obstant, fa uns anys es va obrir una finestra d'oportunitat per ampliar el poder coercitiu en la responsabilitat exterior gràcies a la **Llei 26/2007 de Responsabilitat Ambiental**¹⁰, que podria ser més ben utilitzada. Així, es va estipular que les empreses espanyoles, en la seva actuació fora de la Unió Europea tenen l'obligació de "prevenir, evitar i reparar els danys mediambientals en aplicació d'allò que estableixen els acords, principis, objectius i normes internacionals que, en aquesta matèria, Espanya subscriu (...)". Així mateix, s'hi estableix que les empreses que incompleixin les obligacions previstes i que han estat beneficiades per instruments públics de suport a la internacionalització tenen l'obligació de retornar les ajudes públiques rebudes per al desenvolupament de l'activitat que va originar el dany mediambiental i no podran rebre més ajudes durant dos anys. D'acord amb

Pigrau (2015), seria un mecanisme interessant a l'hora d'avaluar la responsabilitat exterior mitjançant el Fons per a les Inversions a l'Exterior (FIEX), PROINVEX de l'Institut de Crèdit Oficial, la Companyia Espanyola d'Assegurances de Crèdits a l'Exportació (CESCE per les seves sigles en castellà), FONPRODE i altres línies de finançament per a la internacionalització llançades per l'Institut de Crèdit Oficial.

Una altra eina possible s'ubica a la **Llei 30/2007 del 30 d'octubre de Contractes del Sector públic**. En efecte, l'Article 49 es refereix explícitament a les prohibicions de contractar persones que hagin estat condemnades per delictes d'associació il·lícita, corrupció en transaccions econòmiques internacionals, delictes contra el dret dels treballadors, delictes relatius al medi ambient, i altres.

A nivell català, és important assenyalar que a finals del 2014, el *Parlament de Catalunya* va aprovar la **Llei 16/2014 d'Acció Exterior i de relacions amb la Unió Europea**. Si bé la Llei es troba actualment suspesa donat que el Tribunal Constitucional va admetre a tràmit el recurs del Govern espanyol en contra¹¹, conté dos elements importants a ressaltar en aquesta reflexió. En primer lloc, gràcies a la pressió de la societat civil, la Llei inclou com a finalitats el foment de la pau, la defensa dels Drets Humans i del desenvolupament humà sostenible. El segon element radica en la vinculació explícita de la internacionalització de l'economia amb la defensa i el respecte dels Drets Humans¹². En efecte, l'Article 12 estipula que en la promoció econòmica de les empreses catalanes a l'exterior per part del Govern s'ha de garantir la coherència amb els Principis Rectors sobre Empresa i Drets Humans de les Nacions Unides, vetllant sempre pel respecte als Drets Humans en qualsevol acció que es dugui a terme.

⁹ Vegis també Pérez González (2015)

¹⁰ Vegis: **Llei 26/2007, de 23 d'octubre, de Responsabilitat Ambiental** (Disposició addicional tretzena. Responsabilitat mediambiental a l'exterior).

¹¹ Vegis: [aquest enllaç](#)

¹² Vegis la **Nota de Premsa del sector de les ONGs al respecte**.

RESPONSABILITAT EXTERIOR DE LES EMPRESES: CAP A LES NORMES VINCULANTS

Les empreses transnacionals (ETNs) no tenen una personalitat jurídica plena en el Dret Internacional. Sí que disposen d'un gran nombre de drets, que s'estipulen en Acords firmats entre Estats, per la protecció de les inversions i l'accés als mercats, en general, **les úniques obligacions directes que tenen, són de caràcter contractual**. Així, no existeixen tribunals internacionals amb competència sobre les ETNs, llevat pel que fa al cas dels tribunals d'arbitratge vinculats amb la protecció de les inversions i el comerç internacional (Pigrau 2015). Des dels anys 70, es van fer esforços en el si de l'ONU per a regular de forma obligatòria el comportament de les ETNs. Així, per exemple, es va intentar adoptar: el "Codi de Conducta de les Empreses Multinacionals" (1974) i les "Normes sobre les responsabilitats de les empreses transnacionals i altres empreses comercials en l'esfera dels drets humans" (Subcomissió de Promoció i Protecció dels Drets Humans de l'ONU, 2003), que finalment no van ser assumides per la Comissió de Drets Humans. El que sí ha prosperat a nivell internacional, són les normes voluntàries. En aquest sentit, en destaquen, entre altres:

- Les "Línies Directrius de l'OCDE per a empreses multinacionals" (1976).
- La "Declaració Tripartita de principis sobre les empreses multinacionals i la política social", Organització Internacional del Treball (1977).
- El "Pacte Mundial" o Global Compact, patrocinat per l'ONU (1999).
- La Resolució 17/4 "Principis Rectors sobre les empreses i els Drets Humans", del Consell de Drets Humans

de l'ONU (16/06/2011).

Ara bé, des de juny de 2014 s'ha obert un espai d'actuació nou a nivell de les Nacions Unides, la Resolució 26/9 del Consell de Drets Humans "**El laboració d'un instrument jurídicament vinculant sobre les empreses transnacionals i altres empreses respecte als drets humans**"¹³. El procés serà llarg, però el grup de treball intergovernamental que començarà a elaborar l'instrument vinculant ja s'ha activat el 2015. Aquesta iniciativa constitueix un avenç considerable per a disposar de normes vinculants que obliguin les empreses transnacionals a respectar els Drets Humans. De forma paral·lela, la societat civil internacional, en el marc de la Campanya Per Desmantellar el poder de les transnacionals i posar fi a la seva impunitat¹⁴ i que compta amb el suport d'un equip de persones expertes en el Sistema Internacional dels Drets Humans, ha redactat el "**Tractat Internacional dels Pobles**"¹⁵. Concretament, es tracta d'una eina política que esbossa una visió alternativa del Dret i de la Justícia, que afirma el paper dels Pobles com a subjecte polític protagonista en els quals s'han d'originar les lleis i normes per a un sistema polític, econòmic i jurídic que assegurí que la responsabilitat exterior de les grans empreses està totalment subjecta als Drets Humans i els DESC. A la vegada, l'interès que comporta aquest Tractat s'ubica en una redefinició dels crims a partir de les pròpies comunitats afectades. Resulta també important apuntar que amb la Resolució de les Nacions Unides de juny de 2014 i el Tractat dels Pobles, es comença a obrir pas la possibilitat de comptar amb un Tribunal Mundial que jutgi la vulneració dels DESC per part de les empreses transnacionals.

¹³ Vegis Elaboration of an international legally binding instrument on transnational corporations and other business enterprises with respect to human rights, i la Nota de Premsa de CETIM; i la del Transnational Institute

¹⁴ Vegis: aquest enllaç

¹⁵ Vegis: aquest enllaç

COM A CONCLUSIÓ

Pigrau (2015) ens recorda que res impedeix que un Estat pugui convertir en obligatoris per a les seves empreses els compromisos voluntaris que ja existeixen. En efecte, des de l'àmbit administratiu, els Estats tenen la possibilitat de crear un marc normatiu que estimuli l'aplicació de compromisos voluntaris per part de les empreses a l'exterior. Per exemple, es poden establir incentius per a les empreses que acreditin el seu compliment; establir un sistema d'acreditació sobre el comportament de les empreses en relació als compromisos voluntaris; determinar sancions en el marc de la publicitat enganyosa per a qui al·legui el seu compliment sense acreditar-lo; establir etiquetes socials que garanteixin als consumidors, inversors i treballadors el comportament adequat de l'empresa en matèria de drets humans i medi ambient. A més, un Estat pot assegurar-se que no dóna suport amb les seves polítiques o actes administratius a una empresa que vulnera els Drets Humans o el medi ambient. El cas del Fons Sobirà Noruec constitueix una bona il·lustració en aquest sentit. Disposa d'un consell d'ètica que analitza la possible complicitat en activitats considerades com no ètiques i recomana no invertir en empreses que incompleixen aquests criteris i/o que incorren en greus violacions dels Drets Humans¹⁶.

Ara bé, els avenços aconseguits el 2014 en el marc de les Nacions Unides poden canviar les regles del joc. La gran majoria de països acata oficialment a les seves constitucions i lleis les regles establertes a nivell de l'ONU. En començar a canviar aquestes regles els efectes a nivell d'una major assumpció de responsabilitat exterior pública i privada poden ser considerables.

Presentació del cas Chevron a l'Equador davant el Tribunal Permanent dels Pobles, juny de 2014 (Foto: [Campanya Global per a Desmantellar el poder de les transnacionals](#))

BIBLIOGRAFIA CONSULTADA

- Barbero, C. i Llistar, D. (2014). El modelo energético español. Un análisis desde la Coherencia de Políticas para el Desarrollo. Cuaderno N. 5. Plataforma 2015 i Más.
- Consell de Drets Humans de les Nacions Unides (2014). El·laboració d'un instrument internacional jurídicament vinculant sobre les empreses transnacionals i altres empreses respecte als Drets Humans. Resolució adoptada el 26 de juny de 2014. A/HRC/RES/26/9. [Link](#)
- Ecawatch Network (2013). Still exporting destruction: A civil society assessment of Export Credit Agencies' compliance with EU Regulation. [Link](#)
- MAEC - Ministerio de Asuntos Exteriores y Cooperación (2015). Estrategia de Acción Exterior. [Link](#)
- Hernández Zubizarreta, J. (2009). Las empresas transnacionales frente a los Derechos Humanos: historia de una asimetría normativa. Bilbao: Hegoa. [Link](#)
- Ortega, M. (2007). ¿Debe el Estado ayudar a las transnacionales españolas?. Sevilla: Muñoz Moya Editores

¹⁶ Vegis: [aquest enllac](#).

- Pérez González (2015). La Política española de internacionalización de la empresa. Plataforma 2015 i més.
- Pigrau, A. (2015). Acción exterior, empresas transnacionales y derechos humanos: marco jurídico general. Presentació a la Jornada de Formació Interna organitzada per Lafede.cat, Barcelona, 20 de febrer.
- Samkalden, C. (2013). Scoping study art. 21 TEU and external action. ECAWatch Network.

Con el apoyo de:

